

บทนำรวม

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

มีการใช้ประโยชน์จากมะขามป้อมเป็นยาแผนโบราณมานานไม่เฉพาะแต่ในประเทศไทยเท่านั้น เพราะมะขามป้อมมีการกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติอย่างกว้างขวางตั้งแต่ประเทศเนปาล อินเดีย ศรีลังกา มาจนถึงประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และขึ้นไปจนถึงประเทศจีนตอนใต้ มีการปลูกเป็นการค้าในประเทศจีน อินเดีย มอริเชียส หมู่เกาะอินเดียตะวันตกและญี่ปุ่น (Jansen, 2005) การบริโภคมะขามป้อมมักนิยมแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ก่อน เช่น ทำแยม เยลลี่ น้ำผลไม้ แช่อิ่มหรือดองเกลือ ชาวฮินดูถือเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์โดยกำหนดให้บริโภคผลสดเป็นเวลา 40 วันหลังพ้นจากวันถือศีลอดเพื่อฟื้นฟูสุขภาพและสร้างความกระปรี้กระเปร่า ทุกส่วนของต้นมะขามป้อมมีคุณสมบัติทางยาสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง ช่วยทำให้ร่างกายสดชื่นในอเมริกา นิยมใช้สารสกัดจากมะขามป้อมเป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ชะลอความแก่ ครีมบำรุงผิวและครีมกันแดด ในอินเดียและมาเลเซียใช้ประโยชน์เป็นยาแผนโบราณ

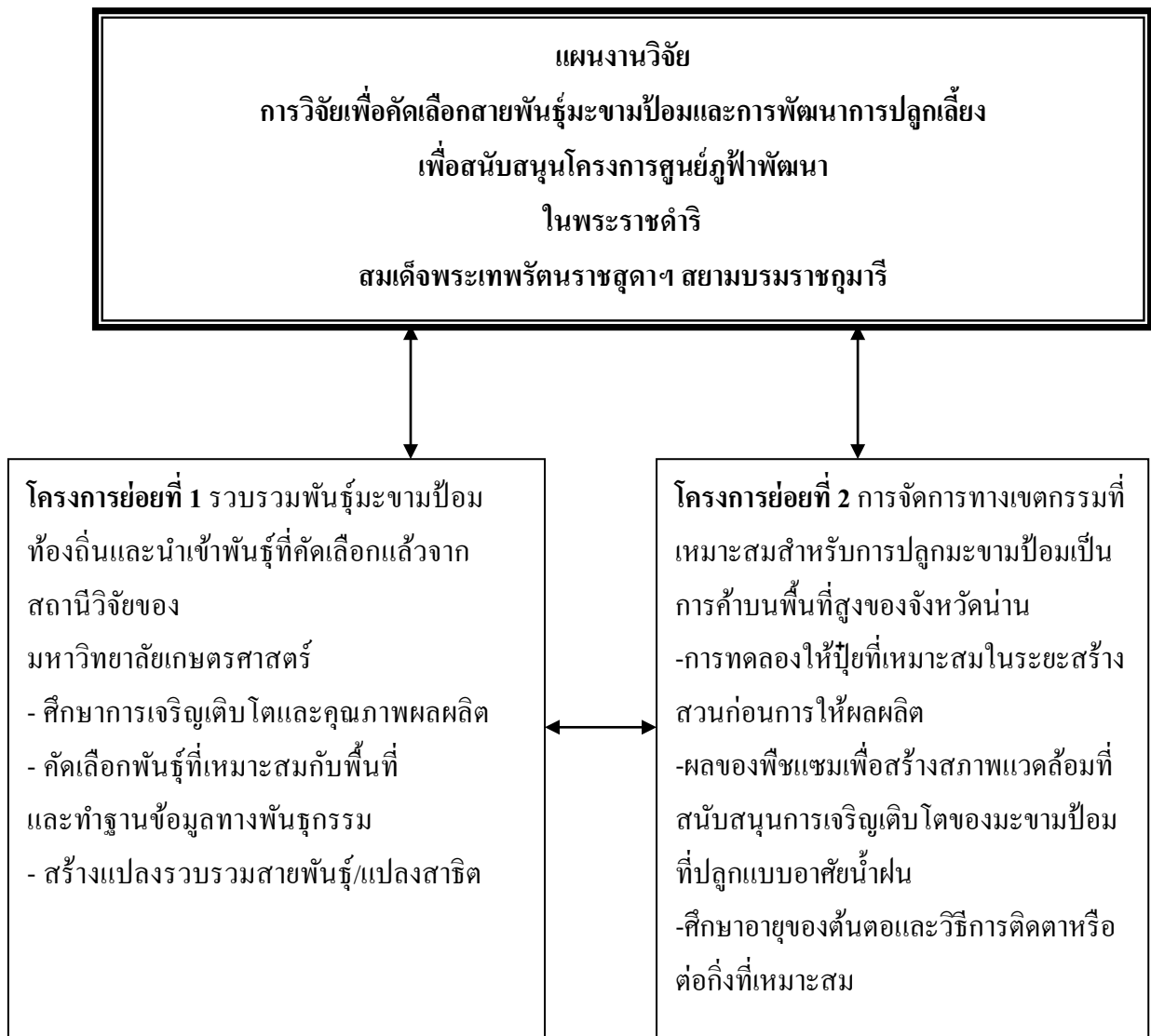
ในประเทศไทยเราผลมะขามป้อมที่บริโภคกันอยู่ส่วนใหญ่หรือเรียกได้ว่าทั้งหมดเก็บรวบรวมมาจากป่าธรรมชาติ ทำให้ไม่สามารถควบคุมปริมาณของผลผลิตและการเก็บปะปนกันมาก็ทำให้ไม่ทราบมาตรฐานด้านคุณภาพของผลที่เก็บมา ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากการแปรรูป สำหรับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ก็เช่นกันส่วนใหญ่ยังเป็นผลิตภัณฑ์ระดับท้องถิ่น สำหรับโครงการภูฟ้าพัฒนามีผลิตภัณฑ์มะขามป้อมผงและชามะขามป้อมซึ่งตลาดอาจจะยังไม่กว้างขวางมากนัก อาจมีสาเหตุจากคุณภาพของวัตถุดิบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ซึ่งน่าจะยังสามารถพัฒนาได้ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มรูปแบบของผลิตภัณฑ์เดิมหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ เมื่อผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับก็สามารถขยายตลาดให้กว้างให้มีศักยภาพในการแข่งขันด้านราคา ส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การนำพืชที่ได้จากป่ามาบริโภคหรือมาจำหน่ายเป็นวิถีชีวิตที่ไม่ยั่งยืน พรรณพืชที่เป็นประโยชน์จากป่าน่าจะได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการนำมาปลูกเลี้ยงเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งนอกจากจะช่วยลดความเสี่ยงจากการใช้ประโยชน์จากป่าแบบเกินกำลังอันจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการปลูกไม้ผลขึ้นต้นเพื่อเพิ่มความสมดุลทางธรรมชาติและหยุดยั้งการทำไร่เลื่อนลอย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปด้วยวัตถุดิบจากมะขามป้อมจึงสมควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบครบวงจร ตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์ที่ดี มีคำแนะนำวิธีการปลูก ดูแลรักษาที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตวัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีการวิจัยเพื่อเพิ่มเทคโนโลยีให้กับวัตถุดิบให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ผลสำเร็จของโครงการวิจัยจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพิ่มศักยภาพด้านการตลาด สนับสนุนความสมดุลและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชนในโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อคัดเลือกสายพันธุ์ที่มีปริมาณแทนนิน, วิตามินซีและความหวานสูง ให้ได้ต้นพันธุ์ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวอย่างละ 2 – 3 เบอร์ สำหรับขยายและสร้างแปลงรวมพันธุ์ในพื้นที่
2. เพื่อศึกษาและพัฒนาวิธีการปลูกเลี้ยงมะขามป้อมที่เหมาะสมกับพื้นที่

3. รายละเอียดความเชื่อมโยงระหว่างโครงการย่อย

4. ประโยชน์ที่ได้รับ

4.1 การสำรวจ และคัดเลือกพันธุ์มะขามป้อมจากธรรมชาติโดยวิเคราะห์ลักษณะทางด้านปริมาณและด้านคุณภาพของผลผลิต เช่นขนาดของผล การให้ผลผลิต ปริมาณวิตามินซี ปริมาณ

แทนนินและสารที่เป็นประโยชน์อื่นๆ เพื่อกำหนดเป็นพันธุ์ที่สมควรแนะนำให้ปลูกเป็นการค้าและเป็นฐานพันธุกรรมในการปรับปรุงพันธุ์ในอนาคต

4.2 แต่เดิมชาวบ้านจะเก็บผลผลิตมะขามป้อมจากป่าธรรมชาติที่ไม่สามารถบริหารจัดการการเก็บเกี่ยวหรือมีวิธีการบำรุงรักษาต้นพืช อาจสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรพืชของท้องถิ่น การนำพืชที่มีคุณค่าและมีศักยภาพทางเศรษฐกิจจากธรรมชาติ มาศึกษาให้ได้พันธุ์และเทคโนโลยีการปลูกเลี้ยงที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น จะทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ส่งผลกระทบต่อสถานะสมดุลทางธรรมชาติและที่สำคัญราษฎรในโครงการสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

4.3 การมีพันธุ์มะขามป้อมที่ทราบคุณสมบัติเด่นและปริมาณสารสำคัญของผล ทำให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์จากมะขามป้อมทั้งผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมและผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมให้มีคุณภาพได้ตามความต้องการ ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดสามารถเลือกใช้พันธุ์มะขามป้อมที่มีคุณภาพเหมาะสมตามลักษณะและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากทราบคุณสมบัติที่ดีของมะขามป้อมพันธุ์ต่างๆ ที่ได้คัดเลือกไว้แล้ว ซึ่งแต่เดิมเป็นการเก็บรวบรวมจากป่าธรรมชาติผลผลิตมาจากต้นที่ปะปนกันไม่สามารถกำหนดคุณภาพได้

5. หน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา
2. เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาและบริเวณใกล้เคียง
3. หน่วยงานเอกชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอาหาร
4. หน่วยงานด้านการศึกษาทั่วไป
5. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท
6. องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น
7. ผู้ผลิตสินค้า OTOP

แผนงานวิจัยประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ ดังนี้

1. การวิจัยเพื่อคัดเลือกสายพันธุ์มะขามป้อมจากธรรมชาติสำหรับโครงการภูฟ้าพัฒนา (Native Clone Selection and Emblic Plantation Establishment at Phu Fa Development Project)
2. การจัดการทางเขตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะขามป้อมเป็นการค้าบนพื้นที่สูงของจังหวัดน่าน (Study on Appropriated Cultural Practice for Commercial Production of Emblic on the Highland of Nan Province)